

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «Фаховий музичний
коледж» КЗВО «Дніпровська
академія музики» ДОР»

Олена Потоцька Олена ПОТОЦЬКА

«29» серпня 2025 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОСНОВИ ІМПРОВІЗАЦІЇ»**

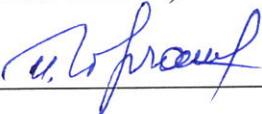
“Мистецтво джазу”

Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»
Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 5**

Розробник: Баранцев А. М. — викладач циклової комісії «Мистецтво джазу».

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Основи імпровізації» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-професійній програмі «Музичне мистецтво» 2025 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня Фаховий молодший бакалавр 2025--2026 навчального року (на основі повної загальної середньої освіти), методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

Гарант ОПП Ірина ГОРЧАКОВА

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Основи імпровізації» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням методичної ради ВСП «Фаховий музичний коледж "КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР» (протокол № 1 від «29» серпня 2025 року).

Голова ради Олена ПОТОЦЬКА

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Основи імпровізації» відповідає стандарту фахової передвищої освіти України, галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії «Мистецтво джазу» ВСП «Фаховий музичний коледж» КЗВО «Дніпровська академія музики» ДОР» (протокол № 1 від «27» серпня 2025 року).

Голова циклової комісії «Мистецтво джазу» Ілля МИЧЛО

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки – 2-4
Тижневих годин: аудиторних – 1 самостійної роботи – 0,5	освітньо-професійній програма - «Музичне мистецтво»	Семестри – 3-8
	Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр	Практичні заняття – годин Аудиторні заняття – 71 годин
Вид контролю – залік		Самостійна робота здобувачів – 79 годин

2. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

2.1. Мета – Розвинути загальні навички імпровізації, зосередивши увагу на фундаментальних принципах гармонії, ритму та мелодії в контексті джазових традицій, включаючи свінг, бібоп, хард-боп та модальну імпровізацію. Ознайомити студентів із різними підходами до джазової імпровізації через аналіз класичних стандартів, транскрипцію видатних соло та інтеграцію традиційних технік з сучасними інноваціями.

Сприяти формуванню індивідуального музичного стилю та розвитку креативного мислення, що дозволяє адаптувати гармонійні принципи до експериментального джазового виконавства.

2.2. Завдання:

- Опанування різних підходів до імпровізації (джазова, академічна, фольклорна тощо).
- Освоєння основних принципів гармонії, ритміки та мелодики в імпровізації.
- Розвиток слухових навичок, інтуїції та реакції в реальному часі.
- Вдосконалення навичок взаємодії у музичному ансамблі.
- Формування індивідуального стилю та художнього вираження.

2.3. Компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва або у процесі навчання, що вимагає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, історії мистецтва, музичного виконавства та педагогіки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

2.3.1 Загальні (ЗК)

ЗК 6. Здатність вчитися та оволодівати новими знаннями;

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях;

2.3.2. Спеціальні (СК)

СК 2 Здатність демонструвати достатній рівень виконавської майстерності.

СК 3 Здатність відтворювати художньо-образний зміст музичного твору у виконавській діяльності.

СК 4 Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 5 Здатність демонструвати професійні навички та уміння в музично-теоретичній/виконавській/педагогічній/ /організаційно-творчій діяльності.

СК 11 Здатність відслідковувати і оцінювати власний прогрес та досягнення у професійній сфері, проявляти критичну самосвідомість.

СК 13 Здатність презентувати результати своєї творчої

/педагогічної/організаційно-творчої діяльності перед аудиторією з урахуванням її специфіки.

СК 14 Здатність до професійної самореалізації.

2.4. Програмні результати навчання:

РН 3 Грати на музичному інструменті/співати артистично, технічно, осмислено відтворюючи художньо-образний зміст музичного твору відповідно до його стилевих особливостей.

РН 7 Використовувати відповідні інформаційні, технічні, цифрові ресурси для запису та/або аранжування музичних композицій, розробки музично-інформаційних презентацій, опрацювання нотного тексту.

РН 9 Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої виконавської/музично-теоретичної/педагогічної/організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми).

РН 15 Позитивно сприймати конструктивні критичні зауваження фахівців щодо своїх навчальних та творчих результатів і використовувати їх для власного професійного розвитку.

РН 17 Презентувати результати власної мистецької діяльності з метою забезпечення особистісної конкурентоспроможності на ринку праці.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Вступ до імпровізації

- Визначення імпровізації, її роль у музичному мистецтві.
- Основні стилістичні напрямки імпровізаційної музики: класична, джазова, народна, сучасна імпровізація.
- Психологія імпровізаційного мислення: інтуїтивність, миттєве прийняття рішень, емоційне забарвлення музики.
- Аналіз імпровізацій видатних музикантів (Майлз Девіс, Джон Колтрейн, Білл Еванс).
- Підготовка до імпровізації: розвиток слуху, техніки та ритмічної точності.

Тема 2. Гармонія та мелодика в імпровізації

- Основи функціональної гармонії в контексті імпровізації.
- Пентатонічні та блюзові гами як основа для імпровізації.
- Використання арпеджіо та скейл-ранів у створенні мелодичних ліній.

- Ладова імпровізація: дорійський, міксолідійський лади та їх застосування.

Тема 3. Ритмічні моделі в імпровізації

- Основні ритмічні малюнки та їх роль у побудові імпровізаційної лінії.
- Використання синкопи, поліритмії та змішаних метрів в імпровізації.
- Практика імпровізації з різними темпами та змінним ритмом.
- Імпровізація у нестандартних розмірах (5/4, 7/8, 9/8).
- Робота з метрономом та використання метричних зсувів.

Тема 4. Фразування та артикуляція в імпровізації

- Основи музичного фразування: побудова коротких та довгих імпровізаційних фраз.
- Легато, стакато, свінгова артикуляція та їх вплив на стиль виконавця.
- Використання динаміки та агогіки в імпровізації.
- Розвиток слухової чутливості до ритмічної та гармонічної артикуляції.
- Практичні вправи на розвиток фразування у різних жанрах.

Тема 5. Імпровізація в стилях бібоп і хард-боп

- Історичний розвиток бібопу та хард-бопу, їхні характерні особливості.
- Основи бібоп-фразування: хроматичні проходження, затримані звуки.
- Аналіз імпровізацій Чарлі Паркера, Дізі Гіллеспі, Телоніуса Монка.
- Використання змінної гармонії та швидких темпів у бібопі.
- Хард-боп як наступний етап розвитку бібопу: блюзова основа, енергія та емоційність.
- Практика імпровізації у стилях бібоп та хард-боп.

Тема 6. Взаємодія в ансамблі

- Основи слухання та комунікації під час ансамблевого виконання.
- Взаємодія інструментів у малих та великих ансамблях.
- Практика спонтанної зміни лідера у процесі імпровізації.
- Вміння реагувати на гармонічні, динамічні та темпові зміни партнерів по ансамблю.

Тема 7. Вільна імпровізація та експерименти

- Поняття вільної імпровізації: історія розвитку та основні представники (Орнетт Коулман, Джон Кейдж, Сесіл Тейлор).
- Роль експериментальних технік (алеаторика, звукові текстури).
- Імпровізація без гармонічної основи та ритмічного каркасу.
- Створення імпровізаційної композиції у реальному часі.
- Використання незвичних звуковидобувальних технік.

Тема 8. Робота з транскрипцією в імпровізації

- Значення транскрипції у формуванні імпровізаційної мови.
- Вибір транскрипцій для аналізу: Майлз Девіс, Оскар Пітерсон, Сонні Роллінз.
- Виконання та аналіз імпровізацій видатних музикантів.
- Вплив транскрипцій на розвиток особистого імпровізаційного стилю.
- Методика адаптації запозичених фраз до власної манери гри.

Тема 9. Розвиток особистого імпровізаційного стилю

- Пошук власного звучання через експерименти та аналіз стилістичних особливостей.
- Використання різних технік для створення унікальних фраз.
- Формування власного лексикону імпровізатора.
- Баланс між наслідуванням і самовираженням.
- Практичні завдання з розробки індивідуального імпровізаційного почерку.

Тема 10. Імпровізація у концертній практиці

- Підготовка до концертного виконання творів.
- Психологічна підготовка: подолання страху, контроль емоційного стану.
- Взаємодія з аудиторією: як імпровізація впливає на сприйняття слухачів.
- Робота над структурою імпровізаційного виступу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва розділу і теми	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		Лекції	Практ.	Лабор.	Аудит.	Сам.р.
Тема 1.						
Визначення імпровізації, її роль у музичному мистецтві.	4				2	2
Основні стилістичні напрямки імпровізаційної музики: класична, джазова, народна, сучасна імпровізація.	5				2	3

Аналіз імпровізацій видатних музикантів (Майлз Девіс, Джон Колтрейн, Білл Еванс).	6				3	3
<i>Разом за темою 1</i>	15				7	8
Тема 2.						
Основи функціональної гармонії в контексті імпровізації. Пентатонічні та блюзові гами як основа для імпровізації.	5				3	2
Використання арпеджіо та скейл-ранів у створенні мелодичних ліній.	5				2	3
Ладова імпровізація: дорійський, міксолідійський лади та їх застосування.	5				3	2
<i>Разом за темою 2</i>	15				8	7
Тема 3.						
Основні ритмічні малюнки та їх роль у побудові імпровізаційної лінії.	7				3	4
Робота з метрономом та використання метричних зсувів.	8				4	4
<i>Разом за темою 3</i>	15				7	8
Тема 4.						
Основи музичного фразування: побудова коротких та довгих імпровізаційних фраз.	4				2	2
Легато, стакато, свінгова артикуляція та їх вплив на стиль виконавця.	3				1	2
Використання динаміки та агогіки в імпровізації.	4				2	2
Практичні вправи на розвиток фразування у різних жанрах.	4				2	2

<i>Разом за темою 4</i>	15				7	8
Тема 5.						
Аналіз імпровізацій Чарлі Паркера, Діззі Гіллеспі, Телоніуса Монка.	7				3	4
Основи бібоп-фразування: хроматичні проходження, затримані звуки. Практика імпровізації у стилях бібоп та хард-боп.	8				4	4
<i>Разом за темою 5</i>	15				7	8
Тема 6.						
Основи слухання та комунікації під час ансамблевого виконання.	6				3	3
Взаємодія інструментів у малих та великих ансамблях.	5				3	2
Вміння реагувати на гармонічні, динамічні та темпові зміни партнерів по ансамблю.	4				1	3
<i>Разом за темою 6</i>	15				7	8
Тема 7.						
Поняття вільної імпровізації: історія розвитку та основні представники (Орнетт Коулман, Джон Кейдж, Сесіл Тейлор).	8				4	4
Імпровізація без гармонічної основи та ритмічного каркасу.	7				3	4
<i>Разом за темою 7</i>	15				7	8
Тема 8.						
Вибір транскрипцій для аналізу: Майлз Девіс, Оскар Пітерсон, Сонні Роллінз.	5				2	3

Виконання та аналіз імпровізацій видатних музикантів.	5				2	3
Методика адаптації запозичених фраз до власної манери гри.	5				3	2
<i>Разом за темою 8</i>	15				7	8
Тема 9.						
Пошук власного звучання через експерименти та аналіз стилістичних особливостей.	2				1	1
Використання різних технік для створення унікальних фраз.	2				1	1
Формування власного лексикону імпровізатора.	4				2	2
Баланс між наслідуванням і самовираженням.	3				1	2
Практичні завдання з розробки індивідуального імпровізаційного почерку.	4				2	2
<i>Разом за темою 9</i>	15				7	8
Тема 10.						
Психологічна підготовка: подолання страху, контроль емоційного стану.	8				4	4
Взаємодія з аудиторією: як імпровізація впливає на сприйняття слухачів.	7				3	4
<i>Разом за темою 10</i>	15				7	8
Усього годин	150				71	79

**5. Теми лекційних занять
навчальним планом не передбачені**

**6. Теми лабораторних занять
навчальним планом не передбачені**

7. Теми аудиторних занять

<i>Назва розділу і теми</i>	<i>Усього годин</i>
Тема 1. Вступ до імпровізації	7
Тема 2. Гармонія та мелодика в імпровізації	8
Тема 3. Ритмічні моделі в імпровізації	7
Тема 4. Фразування та артикуляція в імпровізації	7
Тема 5. Імпровізація в стилях бібоп і хард-боп	7
Тема 6. Взаємодія в ансамблі	7
Тема 7. Вільна імпровізація та експерименти	7
Тема 8. Робота з транскрипцією в імпровізації	7
Тема 9. Розвиток особистого імпровізаційного стилю	7
Тема 10. Імпровізація у концертній практиці	7
Усього годин	71

8. Самостійна робота

<i>Назва розділу і теми</i>	<i>Усього годин</i>
Тема 1. Вступ до імпровізації Аналіз імпровізацій видатних музикантів (Майлз Девіс, Джон Колтрейн, Білл Еванс).	8
Тема 2. Гармонія та мелодика в імпровізації Пентатонічні та блюзові гами як основа для імпровізації. Використання арпеджіо та скейл-ранів у створенні мелодичних ліній.	7

Тема 3. Ритмічні моделі в імпровізації Робота з метрономом та використання метричних зсувів.	8
Тема 4. Фразування та артикуляція в імпровізації Практичні вправи на розвиток фразування у різних жанрах.	8
Тема 5. Імпровізація в стилях бібоп і хард-боп Аналіз імпровізацій Чарлі Паркера, Діззі Гіллеспі, Телоніуса Монка.	8
Тема 6. Взаємодія в ансамблі Основи слухання та комунікації під час ансамблевого виконання.	8
Тема 7. Вільна імпровізація та експерименти Імпровізація без гармонічної основи та ритмічного каркасу.	8
Тема 8. Робота з транскрипцією в імпровізації Вибір транскрипцій для аналізу: Майлз Девіс, Оскар Пітерсон, Сонні Роллінз.	8
Тема 9. Розвиток особистого імпровізаційного стилю Практичні завдання з розробки індивідуального імпровізаційного почерку.	8
Тема 10. Імпровізація у концертній практиці Підготовка до концертного виконання творів.	8
Усього годин	79

9. Індивідуальні завдання

- Оволодіння базовими принципами гармонії, ритміки та мелодійної побудови, необхідними для ефективного імпровізаційного виконання.
- Розвиток слухової сприйнятливості, інтуїтивності та оперативної реакції в реальному часі.
- Поглиблення навичок співпраці та комунікації в музичних ансамблях.
- Формування унікального музичного почерку та здатності до художнього самовираження через імпровізацію.

10. Методи та технології навчання

Вивчення вибіркової дисципліни «Імпровізація» передбачає поєднання різних методів і технологій викладання. Під час проведення занять використовуються наступні методи:

1. У процесі роботи над художнім матеріалом:
 - розмовний (бесіда, діалог, роз'яснення);
 - наочний (ілюстрування, демонстрування)
 - практичний (індивідуальна гра на інструменті та/або проспівування матеріалу).
2. За організаційним характером навчання:
 - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
 - методи контролю та самоконтролю у навчанні;
 - бінарні методи (поєднання теорії та практики).
3. За логікою сприйняття та засвоєння навчального матеріалу:
 - індуктивно-дедуктивні, репродуктивні, проблемні, риторично-інтерпретаційні, постановочно-аналітичні методи.

11. Методи та критерії оцінювання

Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання: виступи.

Критерії оцінювання знань і компетентностей з навчальної дисципліни:

Оцінка «А» («відмінно»):

- 1) високий рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування практичних навичок;
- 3) правильно, без жодної помилки виконані всі завдання.

Оцінка «В» («дуже добре»):

- 1) дуже добрі знання теоретичного матеріалу;
- 2) вміння застосовувати теоретичні знання у практичних завданнях;
- 3) незначні помилки у виконанні завдань, наявність окремих неточностей.

Оцінка «С» («добре»):

- 1) достатня міра засвоєння ключових теоретичних понять;
- 2) окремі неточності й помилки при виконанні завдань.

Оцінка «D» («задовільно»):

- 1) наявність загальних теоретичних знань на рівні уявлень;
- 2) неточності та помилки при виконанні завдань.

Оцінка «E» («достатньо»):

- 1) наявність окремих уявлень про вивчений матеріал;
- 2) не виконано більшу половину завдань.

Оцінка «FX» («незадовільно з можливістю повторного складання»):

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;

3) майже повна неспроможність виконання завдань.

Оцінка «F» («незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни»):

- 1) відсутність будь-яких уявлень про вивчений матеріал;
- 2) неспроможність виконати жодне завдання.

12. Методичне забезпечення

12.1. Друковані та електронні матеріали.

12.2. Робоча програма.

12.3. Рекомендації до самостійної роботи здобувача освіти.

12.4. Силабус.

13. Рекомендована література

Основна

1. Scott Andrew (Dr.), A Jazz Improvisation Course Utilizing Movable-Do Solfege, 2021
2. Melodic Chromatic Application For Jazz vocabulary and techniques Chad Lefkowitz-Brown 2020
3. Pentatonic masterclass Chad Lefkowitz-Brown 2020
4. Scott Reeves, Tom Walsh — Creative Jazz Improvisation (5-е видання, 2023)
а. Додаткова
5. The Real Book. Vol. I–III. Hal Leonard Corporation, USA, 2004.
6. Berklee College of Music. Berklee School of Music Book. Berklee Press, Boston, USA, 2000.
7. Priestley Brian. Front Line: Jazz Piano Solos. Wise Publications, London, UK, 1982.
8. Levine Mark. The Jazz Piano Book. Sher Music Co., Petaluma, USA, 1989.
9. Nelson Oliver. Patterns for Improvisation (для саксофона). USA, 1967.

10. Baker David. How to Play Bebop. Vol. 1–3. Alfred Music, USA, 1983–1990.
11. Harris Barry. Exploring the Diminished. Barry Harris Publications, USA, 1985.
12. Clarke Herbert L. Technical Studies for the Cornet. Carl Fischer, New York, USA, 1912.
13. Aebersold Jamey. Jazz Handbook. Jamey Aebersold Jazz, USA, 1992.
14. Harris Barry. The Barry Harris Approach to Improvisation. Barry Harris Publications, USA, 1991.
15. Parker Charlie. The Charlie Parker Omnibook. Hal Leonard Corporation, USA, 1978.
16. Lowery Robert “Boysie”. Method for Jazz Improvisation. Advance Music, Rottenburg, Germany, 1995.

14. Інформаційні ресурси

- Jazz Standards (www.jazzstandards.com) – база даних джазових стандартів із транскрипціями та аналізами.